
Wstęp

Na rynku wydawniczym w ostatnim czasie pojawiło się wiele publikacji dotyczących oddziaływań socjoterapeutycznych, jednakże zbyt mało uwagi poświęca się w nich zagadnieniom związanym z diagnozą. Kiedy konstruuje się program zajęć socjoterapeutycznych czy przyjmuje dzieci i młodzież do udziału w takich zajęciach, niezwykle istotne jest rozpoznanie, z jakimi trudnościami się zmagają oraz jaki tkwi w nich potencjał. Dlatego też niniejsza publikacja ma za zadanie wypełnić tę lukę.

W ostatnim czasie ukazały się dwie pozycje książkowe, które poruszają tematykę diagnozy socjoterapeutycznej, a mianowicie praca autorstwa Macieja Wilka pt. *Diagnoza w socjoterapii. Ujęcie psychodynamiczne* oraz opracowanie pod redakcją Agnieszki Lasoty i Jana Franczyka pt. *Socjoterapia dzieci i młodzieży. Diagnoza i metody pracy*. Natomiast przedkładana do Państwa rąk książka nie ogranicza się tylko do jednego kontekstu w diagnozie funkcjonowania dzieci i młodzieży przejawiających zaburzenia zachowania, ale prezentuje również dość szerokie spektrum zaburzeń, które mogą się pojawić w różnych grupach wiekowych (od wieku przedszkolnego począwszy, a na młodzieży kończąc) wraz z propozycjami narzędzi badawczych, które można zastosować do diagnozy różnych obszarów funkcjonowania jednostki.

Publikację otwiera artykuł Katarzyny Klonowskiej dotyczący założeń teoretycznych diagnozy w socjoterapii. Autorka podejmuje próbę umiejscowienia diagnozy socjoterapeutycznej w takich dyscyplinach naukowych jak pedagogika i psychologia. W zwarty sposób omawia rodzaje diagnoz, a także obszary, które

powinna objąć diagnoza socjoterapeutyczna. Ponadto wskazuje, że diagnoza w socjoterapii powinna być prowadzona praktycznie w toku całego procesu oddziaływania na uczestników.

Kolejny rozdział – autorstwa Małgorzaty Chojak – jest poświęcony diagnozie socjoterapeutycznej dzieci w wieku przedszkolnym. To niezwykle wartościowy rozdział, ponieważ tej grupie dzieci poświęca się niewiele miejsca w publikacjach z zakresu socjoterapii. Autorka omawia wybrane aspekty rozwoju społeczno-emojonalnego dzieci z tej grupy wiekowej oraz wskazuje na fakt interdyscyplinarności procesu diagnostycznego małych dzieci i jego specyfikę. Prezentuje metody wykorzystywane w trakcie procesu diagnostycznego, wskazując na konkretne narzędzia możliwe do zastosowania przez socjoterapeutów. Ponadto bardziej szczegółowo omawia dwie techniki diagnostyczne – analizę rysunku i technikę socjometryczną. Autorka rozdziału przedstawiła je, prezentując wyniki badań własnych.

W przedkładanej publikacji został zamieszczony również rozdział dotyczący diagnozy niepokojących objawów w rozwoju seksualnym dzieci w wieku przedszkolnym autorstwa Beaty Drobek-Ziemińskiej. Omówiono w nim etapy rozwoju seksualnego oraz tożsamości płciowej dzieci w wieku przedszkolnym, ze szczególnym uwzględnieniem objawów mogących wzbudzić zaniepokojenie zarówno u rodziców, jak i nauczycieli wychowania przedszkolnego. Autorka wskazuje na zachowania dzieci, które mieszczą się w normie, oraz te, które poza tę normę wykraczają lub wręcz wymagają interwencji specjalisty.

Ewa Trojanowska w swoim rozdziale przedstawia tematykę diagnozy do celów socjoterapeutycznych dzieci w młodszym wieku szkolnym. Autorka prezentuje syntetyczny opis funkcjonowania dzieci w młodszym wieku szkolnym oraz najczęstszych trudności i zaburzeń, które mogą być podstawą do zakwalifikowania tej grupy zajęcia socjoterapeutyczne. Wśród narzędzi diagnostycznych zaproponowanych przez Autorkę znajdują się m.in.: Arkusz obserwacyjny (wersja TRF) T.M. Achenbacha, Kwestionariusz Zachowania się Dziecka w Przedszkolu i Szkole autorstwa E.S. Schaefera i M. Aaronsona, kwestionariusz CAST czy kwestionariusz „Postępowanie w związku z wystąpieniem przemocy wobec dziecka dla pracowników oświaty” w opracowaniu K. Fenik-Gaberle oraz R. Kałuckiej.

W następnym rozdziale Joanna Kata poruszyła kwestie diagnozy socjoterapeutycznej młodzieży. Autorka omawia w nim przejawy zaburzeń zachowania adolescentów, ze szczególnym uwzględnieniem ich potrzeb rozwojowych. Ponadto prezentuje kilka propozycji narzędzi badawczych możliwych do zastosowania w diagnozie socjoterapeutycznej młodzieży, m.in.: Arkusz obserwacyjny T.M. Achenbacha (wersja YSR), Arkusz Obserwacyjny Zachowania Z. Bartkowicza, Skalę Nieprzystosowania Społecznego (SNS) L. Pytki oraz Skalę Samooceny (SES) M. Rosenberga.

Diagnoza kompetencji osoby socjoterapeuty to zakres tematyczny kolejnego z rozdziałów, którego autorką jest Ewa Grudziewska. Co prawda w innych publikacjach można znaleźć informacje dotyczące tego, kto może zostać socjoterapeutą, wskazuje się, że powinna to być osoba profesjonalna i kompetentna, jednak brak informacji dotyczących konkretnych narzędzi, które można wykorzystać w diagnozie kompetencji i umiejętności. W rozdziale tym przedstawione zostały przykłady narzędzi możliwych do zastosowania w diagnozie kompetencji socjoterapeuty, przy czym jedno z nich ma zastosowanie w ramach studiów podyplomowych z socjoterapii prowadzonych w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, a służy autodiagnozie słuchaczy i ma na celu wskazanie obszarów, które należałoby rozwijać w toku prowadzonych studiów podyplomowych, aby doskonalić warsztat socjoterapeutyczny.

Niniejsza publikacja z całą pewnością nie wyczerpuje poruszanej problematyki, ale wzbogaca warsztat diagnostyczny socjoterapeutów. Mam nadzieję, że książka przyczyni się do zainteresowania tą problematyką nie tylko socjoterapeutów, ale również rodziców i opiekunów dzieci oraz pedagogów i psychologów na co dzień pracujących z dziećmi i młodzieżą, a także wszystkich osób, dla których dobro dzieci i młodzieży oraz ich wszechstronny rozwój nie są obojętne.

Ewa Grudziewska